

Jana Dreimane

Ārzemju bibliotēku notikumu apskats (2011.gada janvāris–marts)

*P.Eizenmana
projektam
veltītā ekspozīcija*

*Galīsijas kultūras
pilsētiņas makets*

*Galīsijas kultūras
pilsētiņas atklā-
šana*

Galīsijas arhīva fasāde vakarā

*P.Eizenmana
stūritis Galī-
sijas kultūras
pilsētiņā*

Galīsijas arhīvā

Uzcelta jauna bibliotēka Santjago de Kompostella Galisijā, Spānijā

Santjago de Kompostella (arī Kompostela) no sendienām pazīstama kā kristīgo svētceļnieku galamērķis, 12.gadsimtā pāvests Aleksandrs III pasludināja to par svēto pilsētu. Santjago de Kompostella atrodas Spānijas ziemeļrietumos, kalnainā, gleznainā apvidū. Pēc nostāstiem te apglabāts viens no 12 Jēzus mācekļiem — apustulis Jēkabs, Spānijas patrons. No vairākiem desmitiem pilsētas baznīcu un klosteru izceļas 1078.gadā krusta formā celtā greznā romāņu stila katedrāle. Santjago de Kompostella darbojas arī 16.gadsimta 30.gados dibinātā universitāte, kurā patlaban studē ap 25 000 studentu. Pilsēta ir neliela — tajā dzīvo ap 100 000 ļaužu.

Galīsijas bibliotēkā

*Brīnumi Galīsijas kultūras
pilsētiņā — stāvlampa iede-
gas, tai pieskaroties*

2011.gada 12.janvārī Santjago de Kompostella atklāja jaunas Galisijas bibliotēkas un arhīva ēkas. Abas institūcijas iekļaujas patlaban vēl būvniecības stadijā esošajā kultūras pilsētiņā — iestāžu kompleksā (www.cidadedacultura.org), kurā pavisam būs divi muzeji (no tiem viens — Galisijas Vēstures muzejs, bet otrs — Modernās mākslas un tehnoloģiju centrs), Galisijas bibliotēka, Galisijas arhīvs, Galisijas Vēstures pētniecības centrs, Mūzikas un skatuves mākslas centrs, kā arī vadības un loģistikas ēka. Kompleksā kā istā pilsētiņā būs vairākas ielas, ietilpīga autostāvvietā, centrālais laukums, veikali, ēdināšanas uzņēmumi, taču vienojošais elements būs kultūra, izglītība, zinātne un vēsturiskais mantojums, kas rosinās zināšanu industriju, pētniecību, jaunradi, un, protams, kultūras patēriņu. Centra kopējā platība — 175 000 kvadrātmetru, celtniecības kopējās izmaksas — 300 miljoni eiro. Centru projektējis ASV arhitekts Pīters Eizenmans (*Peter Eisenman, Eisenman Architects*).

Plūdlīniju formā veidotais komplekss uzbūvēts izdobtā Gaijas (*Gaia*) kalna nogāzē. Tā celtniecība bija liels izaicinājums, jo namu fasādes ir tēlnieciski savienotas, katram logam un citām ēku detaļām ir individuāla kontūra. Ultramodernā kompleksa veidolu rosinājusi Santjago de Kompostellas vecpilsēta un piecas svētceļnieku takas, kas ved uz tās galveno katedrāli. Veidolā savijas kartēziešu koordinātu sistēmas atveids, viduslaiku motīvi un vietējā kalnainā topogrāfija. Dizaina galvenais mērķis bija pārvērst Gaijas kalnu zināšanu svētceļnieku bākā, kas vienlaikus atgādinātu viduslaiku abatiju, kur savulaik koncentrējās kultūras mantojuma saglabāšana un zinātniskā darbība. Sākotnējais celtniecības budžets bija 109 miljoni eiro, tagad tas trīskārt pieaudzis.

Ar Kultūras pilsētiņas fonda finansējumu kompleksa celtniecība uzsākta 2000.gadā. 1999.gadā tika izsludināts projektu konkurss, kurā piedalījās pasaulslaveni arhitekti, piemēram, nīderlandietis Rems Kolhāss (*Rem Koolhaas*), poļu izcelsmes amerikāņu arhitekts Daniels Libeskinds (*Daniel Libeskind*), pārdrošais parīzietis Žans Nuvēls (*Jean Nouvel*), Frederika Miterāna lolotās Francijas Nacionālās bibliotēkas projekta autors Dominiks Pero (*Dominique Perrault*), kā arī spāņu arhitekts Cēzars Portela. Sīvajā ciņā uzvarēja modernā dekonstruktīvisma pārstāvis P.Eizenmans, kura jaunāko veikumu skaitā ir Sinsinati Universitātes Dizaina un mākslas centrs (*The Aronoff Centre*) un vācu sabiedrībā pretrunīgi vērtētais Memoriāls nogalinātajiem Eiropas ebrejiem Berlīnē.

Pirmās piecas ēkas jau uzceltas un atvērtas 2010.gadā. 2012.gadā durvis atdaris Mūzikas un skatuves mākslas centrs, kas vēl atrodas projektēšanas stadijā.

Ēku kompleksu veido trīs daļas: rietumos atrodas Galisijas Vēstures muzejs (seši līmeņi 16 000 m²) un Modernās mākslas un tehnoloģiju centrs (seši līmeņi 13 600 m²), austrumos — bibliotēka (seši līmeņi 15 700 m²), ar to savienotais arhīvs (trīs līmeņi 11 225 m²), Mūzikas un skatuves mākslas centrs (septiņi līmeņi 25 000 m²) un biroja un loģistikas ēka (pieci līmeņi

7500 m²). Vertikāli kompleksu noslēgs divi stikla torņi, ko 20.gadsimta 90.gados projektēja Ņujorkietis Džons Hejduks (*John Hejduk, 1929–2000*), bet kas līdz šim nebija uzcelti. Pilsētiņu apjosis meži 25 000 m² platībā, tos sadalīs piecas dažādas takas. Arī tās ieskicējis P.Eizenmans.

Bibliotēka bez iespīestajām grāmatām kā kariete bez zirgiem?

2011.gada sākumā ASV tiešsaistes medijos saasinājās diskusija par bibliotēkām bez (iespīestajām) grāmatām (*bookless library*). To izraisīja Ņūportas Bičas (Kalifornija, ASV) pašvaldības paziņojums, ka 2014.gadā tā atvērs publisku bibliotēku bez grāmatām. Jaunā bibliotēka atradīsies Balboa pussalā un tiks celta tagadējās, aptuveni 50 gadus vecās Balboa Bičas filiāles vietā. Modernās bibliotēkas apmeklētājiem būšot pieejami datori ar internetslēgumu un komfortabli divāni, taču iespīesto grāmatu un periodisko izdevumu tajā nebūs. Ja lasītāji vēlēšies lasīt tradicionālās grāmatas,

Balboa Bičas filiāles projekta skices

viņi varēs tās pasūtīt elektroniski un pēc tam paņemt no īpaša grāmatu skapīša. Bibliotekāru konsultācijas būšot saņemamas elektroniski — tās attālināti sniegs citu filiāļu darbinieki. Nav zināms, vai bibliotēkā strādās bibliotekārs un vai lasītāju rīcībā būs mūzikas, filmu un spēļu kolekcijas CD vai DVD formā.

Sabiedrības attieksme pret jauncejamo filiāli ir divējāda. Vieni apsveic pašvaldības tālredzību par to, ka tā devusi priekšroku vadošajam medijam — internetam, citi pareģo literatūras un bibliotēku galu. Kā bibliotēkas veicinās lasīšanu, ja tajās vairs nebūs kārdinošas lasāmvielas pārpilnu plauktu? Grāmatas taču rosina lasīšanas apetīti ne vien ar saturu, bet arī ar intriģējošu noformējumu. Kāds komentētājs apgalvo, ka bibliotēka bez (iespīestajām) grāmatām esot kā kariete bez zirgiem — telpas ir, kučieris (bibliotekārs) ir, bet nav galvenā — vilcējspēka...

Lietišķo inženierzinātņu un tehnoloģiju bibliotēkā

Pirmā bibliotēka bez iespiesto mediju krājuma tika atklāta 2010.gada septembrī — Teksasas Universitātē Sanantonio (*The University of Texas at San Antonio, UTSA*) ASV. Lietišķo inženierzinātņu un tehnoloģiju bibliotēka (*Applied Engineering and Technology Library*) paredzēta galvenokārt inženierzinātņu studentiem un atrodas universitātes pilsētiņā. Gan tieši, gan attālināti tā saviem lasītājiem piedāvā apjomīgu elektronisko resursu kolekciju — 425 000 e-grāmatu un 18 000 e-žurnālu, kā arī e-grāmatu lasīšanas ierīces. Bibliotēkā ir 80 lasītāju vietas, desmit no tām datorizētas. Bibliotēka lepojas ar ultramodernu iekārtojumu, kā arī vairākām

grupu darba nišām un kabinetiem.

UTSA bibliotēku dekāne Krisellena Malonija (*Krisellen Maloney*) uzsver, ka jaunatvērtā **bibliotēka simbolizē elektronisko mediju dominances nenovēršamību akadēmiskajā vidē**. Bibliotēkā akcents likts uz topošo inženieru

komunikācijas un komanddarbam nepieciešamo prasmi attīstību.

Pirmā akadēmiskā bibliotēka, kas ietvēra gandrīz vienīgi e-resursus, atvērtā 2000.gada oktobrī — Kanzasas Valsts universitātes (*Kansas State University*) Fidlera Inženierzinātņu bibliotēka (*Fiedler Engineering Library*). Tā ir universitātes bibliotēkas filiāle, kurā līdztekus elektroniskajiem resursiem rodama arī virkne iespiesto uzziņu izdevumu un žurnālu, kuriem nav elektronisko versiju. Bibliotēka izīrē klēpj datorus un piedāvā apgūt zinības vienu atsevišķās studiju kabinetēs. Bibliotēka aizņem 1858 m², tajā strādā divi pilna laika darbinieki: direktore un bibliotekāra palīdzē.

Fidlera Inženierzinātņu bibliotēkā

Izmantotā informācija

Fish, Christi. UTSA opens nation's first bookless library on a university campus. *UTSA, The University of Texas at San Antonio* [tiešsaiste]. Sept. 9, 2010 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://utsa.edu/today/2010/09/aetlibrary.html>

McGraw, Seamus. Out of print? Town considers bookless library: Community center would have Internet, but books would be ordered a la Netflix. *MSNBC Interactive* [tiešsaiste]. 30 March, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://today.msnbc.msn.com/id/42339223/ns/today-books>

Foley-Mendelsohn, Deirdre. The Dawn of the Bookless Library. *The New Yorker* [tiešsaiste]. 30 March, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://www.newyorker.com/online/blogs/books/2010/07/the-dawn-of-the-bookless-library.html#ixzz1JnTsysXF>

Saglabāsim mūsu bibliotēkas!

2011.gada 5.februārī Lielbritānijas Bibliotēku un informācijas nozares profesionāļu apvienība (*Chartered Institute of Library and Information Professionals, CILIP*), kā arī publisko bibliotēku aizstāvji un lasītāji rīkoja akciju "Saglabāsim mūsu bibliotēkas" (*Save Our Libraries Day*, <http://www.cilip.org.uk/get-involved/advocacy/public-libraries/pages/savelibrariesday.aspx>). Tās mērķis — popularizēt bibliotēku vērtības un pievērst sabiedrības uzmanību pašvaldību plāniem slēgt bibliotēkas vai būtiski samazināt to finansējumu. Ik dienu Lielbritānijas publiskās bibliotēkas apmeklē 750 000 cilvēku, taču katram iedzīvotājam tās izmaksā nepilnus 40 pensus nedēļā. Bibliotēkas palīdz pārvarēt ekonomisko

Fils Jupitus lasa Alana Milna pasaku

krīzi, atrast darbu, iegūt jaunas prasmes un iemaņas, izlīdzina sociālo nevienlīdzību — **tās dod cerības uz labāku nākotni!**

Diemžēl daudzas pašvaldības krīzes apstākļos vēlas taupīt uz publisko bibliotēku rēķina. Pēc provizorisks *CILIP* kalkulācijas, 2011.gadā varētu slēgt līdz pat 20% bibliotēkārās apkalpošanas punktu un atlaist 4600 pilna laika publisko bibliotēku darbinieku, daļu mēģinot aizstāt ar brīvprātīgajiem. **Taču brīvprātīgie var vienīgi atvieglot bibliotekāru darbu, bet nevar to aizstāt!**

Akcijas "Saglabāsim mūsu bibliotēkas" pavaddokumentā *CILIP* uzsver, ka naudas iekasēšana par pamatpakalpojumiem ir pretrunā Publisko bibliotēku un muzeju likumam (1964). Tas nosaka, ka iedzīvotāji bez maksas var izmantot bibliotēkas telpas un saņemt uz mājām abonementa resursus.

Dokumentā akcentēts, ka daudzveidīga un iedzīvotāju interesēm atbilstoša krājuma komplektēšanas budžets, tai skaitā grāmatu iepirkumam, patlaban ir nepietiekams. Atzīts, ka bibliotēku atvērtības laika saīsināšana ierobežo pakalpojumu pieejamību.

Fils Jupitus ar programmas "Grāmatu starts" lācīti

CILIP iestājas arī par skolu bibliotēku saglabāšanu, jo tās daudzviet — pat šķietami turīgās apdzīvotās vietās, piemēram, Kentā un Birmingemā, — tiek slēgtas, kaut ir ļoti nepieciešamas bērnu lasīšanas veicināšanai un efektīvai izglītībai. Bibliotēku pakalpojumu pieejamības ierobežojumi īpaši apdraud nabadzīgākos un attālākos reģionus, kur ir maz izglītības un kultūras iespēju — tas var pamudināt jaunatni un citus iedzīvotājus darbaspējīgā vecumā jo drīzāk pamest šīs nomales.

Lielbritānijas parlamenta apakšnama Kultūras, mediju un sporta komitejas valsts sekretāram, kurš ir galvenā atbildīgā amatpersona par bibliotēku nozari valstī, *CILIP* pieprasa:

- apkopot un publicēt informāciju par īstenotajiem un plānotajiem bibliotēku budžeta samazinājumiem un to ietekmi uz bibliotēku pakalpojumiem lokālā un nacionālā līmenī;
- iejaukties, ja tiek pārkāpts Publisko bibliotēku un muzeju likums — tiek dramatiski samazināts bibliotēku finansējums vai plānota bibliotēku slēgšana bez atbilstoša nākotnes stratēģiskā plāna un vietējo vajadzību noskaidrošanas;
- paust skaidru nostāju — bibliotēkas, kas iekasē naudu par grāmatu un citu resursu izsniegšanu uz mājām un bibliotēkas apmeklēšanu, faktiski nenodrošina vispārēju un efektīvu pakalpojumu, tāpēc nebūtu finansējamas par sabiedrības līdzekļiem.

CILIP apņēmas pati turpināt bibliotēku situācijas monitoringu, sevišķu uzmanību pievēršot finansējuma samazinājumam. Tā plāno vēl aktīvāk iesaistīties publiskās debatēs par bibliotēku vērtībām un brīdināt sabiedrību, jo īpaši politiķus, par būtisku vai neproporcionālu samazinājumu sekām. *CILIP* popularizēs bibliotēku vērtības autoriem, izdevējiem, mācību iestādēm, biedrībām un apvienībām.

Akciju plaši atspoguļoja mediji. Piemēram, laikraksta "The Guardian" žurnāliste Terēze Malona (*Theresa Malone*) dokumentēja visas akcijas norises. Lielbritānijas kartē tika atzīmēti aktivitāšu centri ar plānotajiem notikumiem. Ar bibliotēku aizstāvības runām gan bibliotēkās, gan ārpus tām uzstājās pasaulslaveni rakstnieki: Filips Pulmans, Keita Mosa, Marks Hedons (*Haddon*). Koncertu bibliotēkā sniedza rokmuziķis Billijs Bregs

(*Bragg*). Mūziķis, dzejnieks un komiķis Fils Jupitus (*Phill Jupitus*), kas arī citkārt labprāt viesojas bibliotēkās, iejūtās bibliotekāra lomā un lasīja bērniem priekšā Alana Milna pasaku par Vinniju Pūku, atraktīvi komentējot slavenā lāciņa rīcību. Kādas citas bibliotēkas darbinieki un draugi palaida gaisā 26 balonus. Katrā no tiem bija ievietots viens angļu alfabēta burts, kas simbolizēja atbalstu rakstpratības veicināšanai. Glosteršīrā "Lidojošo autoru" (*Flying Authors*) grupa uz velosipēdiem apmeklēja visas 43 grāfistes bibliotēkas — katrā tika sarīkots viens emocionāls un radošs pasākums.

Izmantotā informācija

Hall, Brian. A CILIP Statement on the Position of the Public Library Service in England : Prepared by the Community Libraries Panel of CILIP on Save Our Libraries Day, 5 February 2011. *Chartered Institute of Library and Information Professionals CILIP* [tiešsaiste]. 5 Febr., 2011 [skatīts 2011.g. 2.maijā]. Pieejams: http://www.cilip.org.uk/get-involved/advocacy/public-libraries/Documents/cilip-statement-revd-0211%20_2_.pdf

Malone, Theresa. Save Our Libraries Day — As It Happened. *Guardian News and Media Limited* [tiešsaiste]. 5 Febr., 2011 [skatīts 2011.g. 2.maijā]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/culture/culture-cuts-blog/2011/feb/05/save-our-libraries-day-live-coverage>

Thorpe, Vanessa. Writers Stage a 'shhh-in' Against Coalition Plans to Close 450 Libraries : Celebrities and Leading Authors Lead Protests Over 'Shameful' Threat to Cherished Services. *Guardian News and Media Limited* [tiešsaiste]. 6 Febr., 2011 [skatīts 2011.g. 2.maijā]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/books/2011/feb/05/library-closures-coalition-cuts-writers-protest>

Jauns karš e-grāmatu laukā: bibliotekāri pret izdevējiem

E-grāmatas kļūst arvien pieprasītākas, tādēļ bibliotēkas aizvien vairāk līdzekļu atvēl šo mediju iegādei. Budžeta samazinājums, pieaugošā mediju daudzveidība un dārdzība liek bibliotēkām arvien rūpīgāk apsvērt iegādājamo resursu spektru. Taču nesen tās sastapušās ar jaunām grūtībām. Baidoties, ka e-grāmatu ilgās izmantojamības dēļ tās nedos tik stabilus ienākumus kā iespieddarbu pārdošana, **2011.gada februārī ASV mediju koncerns "HarperCollins" paziņoja, ka no marta sākuma plāno ieviest e-grāmatu licencēšanas sistēmu bibliotēkām. Ar vienreizēju maksājumu tās vairs nevarēs iemantot e-grāmatas uz mūžīgiem laikiem — būs iegūstama tikai licence, kas ļaus darbu izlasīt 26 reizes.** Izdevniecība aprēķinājusi, ka tik liels varētu būt pieprasīta izdevuma izsniegums bibliotēkā gada laikā, proti, aptuveni tāds esot intensīvi lasīta iespieddarba mūžs. Par atbildi vairākas reģionālo bibliotēku sistēmas Masačūsetsā, Oklahomā, Ņujorkā un citviet — kopumā vairāki simti bibliotēku — pieteica izdevniecībai boikotu, neieņēkot no tās nedz iespieddarbus, nedz e-grāmatas. Bibliotēkas pieprasa, lai arī uz e-grāmatām attiecinātu pirmās pārdošanas doktrīnu — vienreiz iegādāta grāmata nav jāpērk atkārtoti. Turklāt aptuveni gadu ilgs izmantošanas termiņš bibliotekāriem šķiet nesamērīgi mazs.

Bibliotekāru pozīciju aktīvi aizstāv žurnāliste Merilina Džonsone (*Marilyn Johnson*), kuras darbu "This Book Is Overdue!: How Librarians and Cybrarians Can Save Us All" ("Šī grāmata ir lieka!: kā bibliotekāri un

kibertekāri var mūs izglābt”) 2010.gadā izdeva “HarperCollins”. Viņa uzsver, ka “HarperCollins” nosacījums radītu haosu bibliotēku sistēmā. “Kā e-grāmatas potenciālā 27.lasītāja es redzu grāmatu e-katalogā, bet nu pēkšņi tās bibliotēkā vairs nav?” Ņemot vērā pieaugošo e-grāmatu īpatsvaru bibliotēku krājumā, gadskārtēja licenču atjaunošana lielai krājuma daļai varētu prasīt lauvas tiesu no komplektēšanas budžeta, kas jau tagad daudzām bibliotēkām ir nepietiekams.

Pēc medijos skaļi izsludinātā boikota izdevniecība “HarperCollins” blogā “Library Love Fest” publicēja vēstuli, kurā apgalvoja, ka neierobežota e-grāmatu izmantošana bibliotēkās apdraud e-grāmatu ekosistēmu, kavē e-grāmatu tīkla attīstību un tādējādi var izraisīt e-grāmatu tirdzniecības lejupslīdi un autorhonorāru samazināšanos. Izdevniecība sola, ka licenču atjaunošana bibliotēkām izmaksāšot lētāk kā ekvivalentu iespieddarbu iegāde. Divas citas ASV lielizdevniecības “Simon & Schuster” un “Macmillan” e-grāmatas bibliotēkām pagaidām vispār nepārdod.

Patiesā e-grāmatu pašizmaksa joprojām ir mīglā tīta, taču ievērojamā cenu dinamika īsā laika sprīdī (gada laikā sākotnējā cena var sarukt pat desmitkārt) liek domāt, ka pašizmaksa ir krietni zemāka par cenu. Pērn izdevēji protestēja pret tiešsaistes grāmatirgotāja “Amazon” noteikto e-jaunizdevumu un bestselleru standartcenu — 9,99 ASV dolāri. 2010.gada janvārī izdevniecība “Macmillan” aizliedza “Amazon” pārdot savu produkciju, bet vēl pieci ASV apgādi šo grāmatirgotāju ignorēja un slēdza darījumus ar citiem tiešsaistes piegādātājiem. Pēc trim mēnešiem — 2010.gada martā — “Amazon” bija spiests piekāpties un ļaut izdevējiem pašiem noteikt grāmatu cenu. Protams, tagad tā ir krietni augstāka nekā iepriekš. Piemēram, “Random House” jaunizdotās e-grāmatas maksā no 12,99 līdz 14,99 ASV dolāriem, savukārt nocenotās — 2,99 ASV dolārus. Turklāt e-grāmatu un iespieddarbu cena būtiski neatšķiras. Piemēram, “HarperCollins” e-jaunizdevumu — Džoizas Kerolas Outsas (*Joyce Carol Oates*) “Atraitnes stāstu” (“A Widow’s Story”) Sentlūisas apgabala bibliotēka iegādājusies par 21,99 ASV dolāriem, kamēr šī pati grāmata cietajos vākos maksā 27,99 ASV dolārus. Tiešsaistes grāmatveikalā “Amazon” to pašu e-izdevumu privātpersona var iegādāties par ievērojami zemāku cenu — nepilniem 14 ASV dolāriem, taču bibliotēkām tas liegts.

Amerikas Bibliotēku asociācija (*American Library Association, ALA*) pagaidām atturējusies paust savu nostāju. Bibliotekāri to uzzināšot apvienības gadskārtējā konferencē, kas notiks 2011.gada 23.–28.jūnijā Ņūorleānā. ALA aicina bibliotēkas vairāk sadarboties ar izdevējiem, kuriem vajadzētu būt ieinteresētiem, lai viņu grāmatas nonāktu bibliotēkās jebkādā formātā. Turpretī bijušais ALA prezidents Moriss D. Frīdmens atbalsta boikotu — viņš norāda, ka e-grāmatas ļauj izdevējiem būtiski ietaupīt materiālos resursus (nav nepieciešams papīrs, iespīšana, pārvadāšana, arī glabāšana izmaksā lētāk). Pastāv risks, ka bibliotekāru piekāpšanās “Har-

perCollins” prasībai rosinās arī citus izdevējus izvirzīt striktus e-grāmatu piekļuves un izmantošanas noteikumus.

Izmantotā informācija

Freedman On Harper-Collins and the Boycott of Its E-Books. *Librarian and Information Science News* [tiešsaiste]. March 17, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: http://lisnews.org/freedman_harpercollins_and_boycott_its_ebooks

Marwell, Josh. Open Letter to Librarians. *HarperCollinsPublishers* [tiešsaiste]. March 1, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: http://harperlibrary.typepad.com/my_weblog/2011/03/open-letter-to-librarians.html#tp

Osnos, Peter. Public Libraries Take On E-Books. *The Atlantic Monthly* [tiešsaiste]. March 29, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2011/03/public-libraries-take-on-e-books/73163>

Siltākā Ķīnas bibliotēka — Handžou bibliotēka

Handžou bibliotēka (*Hangzhou Public Library*, Džedzjanas province) liberālo izmantošanas noteikumu dēļ kļuvusi slavēta ne vien Ķīnā, bet arī ārzemēs. Jaunās bibliotēkas moto ir “Vienlīdzība, brīvība un ērti pakalpojumi”. Tā ir pirmā Ķīnas bibliotēka, kuras pakalpojumi ikvienam pilsētniekam pieejami par baltu velti. Bibliotēkas pakalpojumu tīkotājiem nav

jāuzrāda pat lasītāja karte, pietiek ar jebkādu pilsētas iedzīvotāja identitāti apliecināšu dokumentu. Bibliotēkā ir liels abonementa krājums — aptuveni 3 miljoni grāmatu un vairāk nekā 3000 kompaktdisku un ciparvideodisku. Tā atvērta cauru diennakti.

Handžou bibliotēkā

Ik dienas bibliotēku apmeklē vidēji 6000 cilvēku, 2010.gada vasarā apmeklētāju skaits dienā sasniedza pat 13 000. Kopš bibliotēkas atvēršanas jaunajā ēkā 2008.gadā, lasītāju skaits pieaudzis trīskārt.

Katra sēdvietā bibliotēkā ir aizņemta. Pirmajā stāvā bērnu nodaļā mazie lasītāji sēž uz grīdas un spēlējas ar grāmatām un rotaļlietām. Otrajā stāvā ļaudis ienirušī supermoderni aprīkotajā mūzikas bibliotēkā. Handžou bibliotēkā, kas aizņem vairāk nekā 43 000 kvadrātmētru, 90% telpu atvēlētas lasītājiem. No viņiem netiek prasīta nedz vienreizējā iestāšanās maksa, nedz drošības nauda, kā ierasts citās Ķīnas publiskajās bibliotēkās. Handžou bibliotēkas direktors *Chu Shuqing* uzskata, ka drošības nauda nav bijusi augsta — 100 juaņas (gandrīz 15 ASV dolāri) gadā, tomēr tā daudzus atturējusi no bibliotēkas apmeklējuma.

Lai nodrošinātu patīkamu atmosfēru, bibliotēkas grīdu sedz paklāji, bibliotēkā rodami arī komfortabli dīvāni, grāmatas izvietotas nevis aukstos plauktos, kas gatavoti no dzelzs, bet gan siltumu izstarojošos koka plauktos. Lielās sabiedriskās ēkas smagnējību mazina stikla sienas, neuzbāzīgā, izkliedētā gaisma (lasīšanai nepieciešamo gaismu nodrošina galda lampas un pie grāmatu plauktiem izvietotie gaismekļi).

Bibliotēkas celtniecībā un iekārtošanā vietējā pašvaldība ieguldījusi aptuveni 40 miljonus juaņu. Lasītājiem pieejams bezvadu internets, uzstādītas pašapkalpošanās iekārtas grāmatu saņemšanai un nodošanai. Bibliotēkā notiek daudz kultūras pasākumu — lekcijas, semināri un minikoncerti, ieejas maksa par tiem netiek prasīta.

“Bibliotēka vairs nav tikai grāmatu izsniegšanas, bet arī ideju, kultūru apmaiņas un komunikācijas vieta,” uzsver direktors. Kopš 2009.gada oktobra bibliotēka ir arī Tiešsaistes datorizēto bibliotēku centra (*Online Computer Library Center, OCLC*) locekle, kurai ir tiesības pārskatīt un izmantot 70 000 *OCLC* bibliotēku un informācijas organizāciju resursus.

Tā kā bibliotēku personāls vairs nav aizņemts ar informācijas resursu izsniegšanu un saņemšanu, tas nodarbojas galvenokārt ar apmeklētāju konsultēšanu un izglītošanu. “Ņemot vērā interneta informācijas masīvu, lasītājiem vajag profesionālu palīdzību,” uzskata direktors. “Tāpat kā ļaudis iet pie ārsta, lai saņemtu medicīnisku palīdzību, vai pie jurista, lai gūtu padomu tieslietās, viņi iet uz bibliotēku, lai ar bibliotekāriem runātu par lasīšanu... Skolas nodrošina viena veida izglītību, bibliotēkas — citu, tālākizglītību bez pakāpēm un zinātniskajiem grādiem”.

Protams, bibliotēku apmeklē arī bezpajumtnieki. Ja ārā auksts, viņiem ļauts te sasildīties. Viņi tiek aicināti arī lasīt. Vienīgais lūgums: pirms tam nomazgāt rokas.

Sanfrancisko (ASV) publiskās bibliotēkas sociālais darbinieks Melvins

Moriss, kura pienākumos ietilpst bezpajumtnieku aprūpe, atzīst, ka bezpajumtnieki izmanto bibliotēku, lai nomazgātos, noskūtos vai rastu drošu patvērumu nopietnāku problēmu gadījumā, piemēram, lai izvairītos no agresīvu narkomānu uzbrukumiem. Bet parasti bezpajumtnieki, tāpat kā citu sociālo grupu pārstāvji, vēlas vienkāršu, cilvēcisku un iekļūstīgu komunikāciju, uzsver M.Moriss, kurš pats kādreiz dzīvojis bez mājokļa.

Sociālā integrācija ir viena no būtiskākajām mūsdienu bibliotēku funkcijām. “Bez pajumtes palikušie migranti, bēgļi un par “liekiem” uzskatītie ļaudis ar savu likteni demonstrē faktu, ka modernās sabiedrības ekonomiskā un politiskā attīstība neparedz visu cilvēku integrāciju. Tā darbojas augstākā mērā selektīvi,” uzsver poļu izcelsmes sociologs Zigmunds Baumanis (*Zygmunt Baumann*) grāmatā “Izšķiestā dzīve. Mūsdienu izstumtie” (“*Verworfenes Leben. Die Ausgrenzten der Moderne*”).

Handžou bibliotēka ietekmējusi arī citu Ķīnas bibliotēku virzību — daudzas publiskās bibliotēkas atteikušās no iestāšanās maksas un drošības naudas iekasēšanas.

Izmantotā informācija

Die wärmende Bibliothek. *Asienspiegel* [tiešsaiste]. Januar 23, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://asienspiegel.ch/2011/01/die-waermende-bibliothek>

Kaiser, Wolfgang. Die “wärmste Bibliothek aller Zeiten” oder wie die Stadtbibliothek Hangzhou auf Twitter eine hohe Resonanz erfuhr. *Bibliothekarisches.de* [tiešsaiste]. January 30, 2011 [skatīts 2011.g. 1.maijā]. Pieejams: <http://bibliothekarisch.de/blog/2011/01/30/die-waermste-bibliothek-aller-zeiten-oder-wie-die-stadtbibliothek-in-hangzhou-auf-twitter-eine-hohe-resonanz-erfuhr>

Franča Kafkas mantojuma dališana turpinās

2011.gada 19.aprīlī J.A.Stargardta izdojumu namā bija plānots izsolīt 111 Franča Kafkas (1883–1924) vēstules un atklātnes, adresētas jaunākajai mātai Otilijai (pēc laulībām Davidova, 1892–1943). Vēstuļu sākotnējā cena — 500 000 eiro.

Energiskā un brīvdomīgā F.Kafkas māsa pret tēva gribu apprecēja katoļticīgo un nacionālpatriotisko čehu Jozefu Davidu. Pretstatā pārējai ģimenei Otilija allaž atbalstīja brāļa literārās ambīcijas un aprūpēja viņu pēc tuberkulozes pasināšanās: sastādīja dokumentus darbnespējas atzīšanai, priekšlaicīgai aiziešanai pensijā un ārstniecībai kūrortos. Zināms, ka sarakstē ar māsu F.Kafka demonstrē pavisam citādu “es” — ne vientuļi-

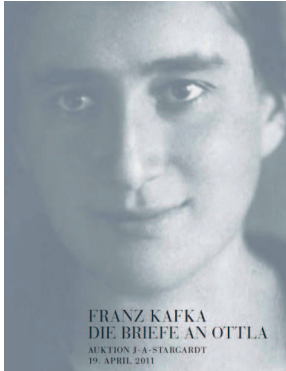
F.Kafka
1906.gadā

Otilija 18 gadu
vecumā 1910.
gadā

go, noslēgto, šaubu mākto kā sarakstē ar līgavu Felici Baueri, bet gluži otrādi — dzīvespriecīgu ģimenes cilvēku, par spīti neārstējamai, progresējošai slimībai. O. Davidova mira nāves nometnē Aušvicā. Korespondenci ar F. Kafku saglabāja viņas vīrs un meitas, kas netika pakļauti represijām, jo īsi pēc nacistu ienākšanas Čehijā O. Davidova no vīra izšķīrās un atdeva bērnus viņa apgādībā.

F. Kafkas vēstules mātai Otīlijai ir vairākkārt publicētas. Pirmoreiz tās izdotas Frankfurtē pie Mainas 1974. gadā sarakstes oriģinālajā — vācu valodā ("Briefe an Ottilia und die Familie", Frankfurt am Main : S. Fischer, [1974]). F. Kafkas "privātie dokumenti un literārie darbi ir nedalāmi, tiem ir vienlīdz literāra vērtība," uzsver F. Kafkas biogrāfs Reinners Štachs (*Stach*).

J. A. Stargardta izsoles plakāts

lesniedzot izsolei nozīmīgo korespondenci, O. Davidovas mazbērni puda cerību, ka vēstules nonāks kādā publiskā institūcijā, kas būtu ērti pieejama literatūrzinātniekiem un citiem interesentiem.

Viņi vēlējās, lai tā būtu viena no divām lielākajām F. Kafkas literārā mantojuma glabātājām — Bodlija bibliotēka Oksfordā vai Vācu Literatūras arhīvs Marbahā.

Diemžēl Vācu Literatūras arhīvs uz šo piedāvājumu reaģēja rezervēti, jo tā 2011. gada budžetā nebija atlicināta nauda jaunu vērtību iegādei. Turklāt O. Davidovas mantinieki korespondenci arhīvam bija piedāvājuši jau agrāk, taču viņu prasītā naudas summa bijusi pārāk liela. Zināms, ka 2009. gadā Vācu Literatūras arhīvs bija noslēdzis vienošanos par Vācijas izdevniecību "Suhrkamp-Insel" arhīva iegādi par 8 miljoniem eiro. Tā kā arhīvam vairs neatlika naudas O. Davidovai adresēto vēstuļu pirkumam, arhīva direktors Ulrihs Raulfs vērsās pie sabiedrības, aicinot nepieciešamo summu saziedot.

F. Kafkas darbu izdevēji Rolands Reiss (*Reuss*) un Hanss Gerds Kohs brīdināja, ka būtu jānovērš sarakstes nonākšana privātu kolekcionāru īpašumā, jo viņi varētu liegt piekļuvi vēstulēm uz visiem laikiem. Tā jau noticis ar rakstnieka vēstulēm līgavai F. Bauerei, kuras izsolē iegādājās privātpersona un tagad vēstules pazudušas no sabiedrības redzesloka.

2011. gada 4. aprīlī Vācu Literatūras arhīva vadība paziņoja, ka tai kopā ar Bodlija bibliotēku izdevies vienoties ar O. Davidovas mantiniekiem par korespondences iegādi bez izsoļu nama starpniecības. Pateicoties lielskaitam ziedotāju — viņu vidū ir gan Bādenes-Virtembergas pavalsts, gan vairāki izdevēji, gan privātpersonas — katrai no abām atmiņas institūcijām izdevās savākt pusi no mantinieku prasītās summas. Tās lielums gan netiek publiskots. Nav zināma arī fiziskā vēstuļu glabāšanas vieta, taču pavēstīts, ka vispirms tās būšot skatāmas īpašā izstādē Vācu Literatūras arhīvā, bet pēc tam Bodlija bibliotēkā.

Veiksmīgais pirkums, kas nodrošinās neierobežotu oriģinālo vēstuļu izmantojamību, pierāda, ka sabiedrība joprojām kā morāli, tā finansiāli atbalsta atmiņas institūcijas lielu, pat šķietami ekskluzīvu vērtību iegādi.

Vācu Literatūras arhīva darbība plašākā sabiedrības redzeslokā nonāca 2010. gadā, kad saasinājās jautājums par F. Kafkas romāna "Process" manuskripta pieredību. Uz to pretendēja gan F. Kafkas drauga un viņa literārā mantojuma glabātāja Makša Broda sekretāres Esteres Hofes meitas, gan Izraēlas Nacionālā bibliotēka, gan Vācu Literatūras arhīvs, kas rokrakstu bija iegādājies jau 1988. gada rudenī par 1,98 miljoniem ASV dolāru. Tiesas process turpinās.

Izmantotā informācija

"Kafka ir liels izņēmums": saruna ar Kafkas pētnieku Raineru Štahu. *¼ Satori* [tiešsaiste]. 2009. g. 2. martā [skatīts 2011. g. 5. maijā]. Pieejams: http://www.satori.lv/raksts/2642/%22Kafka_ir_liels_iznemums%22_Saruna_ar_Kafkas_petnieku_Raineru_Stahu

Nutt, Harry. 111, die zusammenbleiben. *Frankfurter Rundschau* [tiešsaiste]. April 4, 2011 [skatīts 2011. g. 5. maijā]. Pieejams: <http://www.fr-online.de/kultur/literatur/111-die-zusammenbleiben/-/1472266/8299022/-/index.html>

Schulte, Bettina. Marbacher Archiv kann Kafka-Briefe nicht kaufen: Weltkulturerbe unterm Hammer. *Badischen Zeitung* [tiešsaiste]. Januar 27, 2011 [skatīts 2011. g. 5. maijā]. Pieejams: <http://www.badische-zeitung.de/literatur-1/weltkulturerbe-unterm-hammer--40573855.html>

Maksas abonements — pro et contra

Pērn tika konstatēts, ka krīzes dēļ 59% Vācijas pašvaldību bibliotēku samazināts finansējums. Ir bibliotēkas, kas nesaņēma naudu krājuma papildināšanai; 26% bibliotēku pēc speciālistu aiziešanas no darba vai pensionēšanās netika ļauts pieņemt vakantajā vietā citu darbinieku; 21% bibliotēku bija spiestas atlaist darbiniekus. Ziemeļreinas-Vestfālenes pašvaldības publisko bibliotēku budžets samazināts par 46%, bet Mecklenburgas-Priekšpomerānijas — par 42%. 20% bibliotēku nolemtas likvidācijai. Visdramatiskāk finansējums samazināts Austrumvācijas bibliotēkās. Lai mazinātu "caurumus" budžetā, daudzas bibliotēkas ieviesušas maksas abonementu. Tajā tiek komplektēti jaunākie bestselleri — grāmatas un filmas, ko bez iepriekšēja pieraksta un gaidīšanas rindā par nelielu samaksu (2–3 eiro) lasītāji var saņemt uz māju.

Īsi pēc bestselleru sarakstu publicēšanas Vācijas lielākajos laikrakstos vai žurnālos bibliotēkas iegādājas dižpārdokļus lielākā eksemplāru skaitā, paātrināti apstrādājot maksas abonementam paredzētos, lai pēc iespējas drīzāk tos varētu izsniegt lasītājiem. Vācijas Bibliotēku apvienības (*Deutscher Bibliotheksverband*) vadītāja un Heilbronnas pilsētas bibliotēkas direktore Monika Cillere (*Monika Ziller*) uzskata, ka maksas abonements ir labs bibliotēku pakalpojumu klāsta papildinājums, jo mediji no bestselleru sarakstiem tiek arī visbiežāk pieprasīti un visvairāk nolietoti. Maksas abonements ļauj lasītāju pieprasījumu apmierināt ātrāk un efektīvāk, turklāt ieņēmumus, kas gūti no tā izmantošanas, tērē lietderīgi — pieprasītāko izdevumu pienācīgas eksemplaritātes nodrošināšanai.

